

secretæ admonitionis. Item quia pauci sunt qui servant secretum, et de superiore id facilius credi potest, nimirum non infamatum subditos apud alios. Sed in hoc est prudentia servanda: nam in individuo fortasse magis irritaretur proximus. In eo tamen casu, si alter emendari nolit, superior procedere non potest, nec superioris actum exercere, nisi fortasse peccatum sit contra commune bonum; tunc enim recurrit tertia conclusio posita n. 5.

16. *Secundum corollarium commune D. Thomæ et aliorum.* — Ultimo principaliter colligitur in hoc genere delictorum, tunc deum licere immediate denunciare peccatum fratris prælato, prætermis duobus prioribus actibus, quando de eorum utilitate non est spes. Ita D. Thomas et omnes. Ratio est, quia, ut ex Evangelio constat, quando per priores duos actus non consequimur effectum, denunciandum est; ergo si illi creduntur futuri otiosi, prætermitti possunt. Et confirmatur, quia utroque modo infamatur aequaliter proximus circa prælatum; et illud postponitur propter bonum animæ in uno casu; ergo in altero. Sed contra. Non enim faciendæ sunt mala propter bona; sed infamare proximum est per se malum; ergo. Respondetur detractionem quidem esse per se malam, tamen manifestationem peccati proximi non esse per se detractionem, neque intrinsece malam; unde licet ea uti tanquam medio necessario ad majus bonum proximi, quam sit conservatio famæ ipsius apud superiorem; servatis tamen debitæ circumstantiis, ut dictum est.

17. *Quæstiuncula.* — *Partem negativam sequitur Soto.* — *Affirmat Richardus, et indicat D. Thomas.* — *Auctoris judicium.* — Dubitari autem potest, si speretur emendatio fratris per priores actus, tamen per prælati emendationem speretur cum multo majori fructu, an tunc liceat statim denunciare. Soto negat, quia non possum mutare ordinem charitatis, nec lædere proximum in fama propter utilitatem, sed propter solam necessitatem. Richardus, supra, art. 4, affirmat, et divus Thomas, in diet. Quodlib., indicat, quia illud majus spirituale bonum præferendum est; sicuti medicus corporalis prudenter utitur acerbiori medicina, quamvis non sit valde necessaria, si tamen esset valde utilis; nam religiosi instituti est ad perfectionem tendere; sancte igitur potest tale aliquod institutum ob majorem subditorum spiritualem profectum, cum illud suscipiunt, ab eis exigere ut sint contenti, ut eorum defec-

tus, ommissa fraterna monitione, ad prælatum paterne deferantur. Itaque hæc sententia secunda fere semper in religionibus est sequenda. In aliis vero, qui magis sunt sui juris, et magis pendent ex fama vel infamia, et minus tenentur ad majorem et spirituales fructum, non est facile illa utendum, nisi in eo casu in quo timeatur probabiliter de perseveranti emendatione, vel certe ille major fructus sit notabilis.

18. *De duobus actibus ultimis ex propositis initio quæstionis.* — Circa duos actus ultimos, qui ad superiorem spectant, solum est advertendum, post factam denuntiationem, superiorem non posse juris ordine procedere, nec interrogare juridice, quia totum hoc forum est secretum. Item nunquam potest a secundo actu incipere omisso primo, quia non potest excommunicare, nisi supposita contumacia; igitur debet prius corripere, et si subditus emendatur, cessat ordo judicialis, nec potest punire delictum ut iudex, imponendo videlicet pœnam a jure statutam. Potest tamen aliquam poenitentiam arbitrariam injungere, ut putat Sotus, de Tegendo secreto, memb. 2, quæst. 4, conclusione 7. Si vero non consequitur intentum per primum actum, procedere potest ad excommunicationem, si est spes; si vero non sit, cessare debet, nisi velit tentare aliam viam inquisitionis, vel denuntiationis, etc., quando habet media, quibus juridice id fieri possit.

DISPUTATIO IX.

DE ORDINE CIRCA PERSONAS SERVANDO IN PRÆCEPTO CHARITATIS ET MISERICORDIÆ.

Consecutio hujus disputationis; recolle initium sectionis 4, disp. 1. — De hac re disputat divus Thomas variis in locis, ut 2. 2, quæstion. 26, et 31, articul. 3, et 32, articul. 9, et 44, articul. 6. Sed commodius in hoc uno expeditur; explicata enim substantia horum præceptorum, facilius intelligitur ordo; et quia misericordia non habet locum erga Deum, et amor illi debitus essentialiter includit ordinem quem jam exposuimus, disputat. 2, section. 3, ostendendo Deum esse super omnia diligendum, ideo solum comparabimus et diligentem ad se, et ad alios proximos, et ipsos proximos inter se; et quia hic ordo positus est in appetitione, qui a nobis fere explicari non potest nisi per actus et beneficia externa, ideo recte explicatur simul ordo in amore, et in

beneficentia seu misericordia, comparando nimirum hos actus ad varias necessitates hominum, tam in spiritualibus bonis quam in temporalibus.

SECTIO I.

Utrum in bonis spiritualibus teneatur homo magis sibi providere quam alteri.

1. *Ratio dubitandi pro alterutra parte.* — Ratio dubii est, quia interdum licet spirituale bonum proximi præferre bono proprio: multi enim spiritualia etiam detrimenta patiuntur, ut aliis prosint, et hoc ex charitate; veluti cum religiosus a vacando divinæ contemplationi cessat, ut ignorantem instruat. In contrarium vero est, quia supra vidimus, disput. 1, sect. 4, num. 8, charitatem potius ad sui dilectionem quam aliorum inclinare. Pro resolutione, advertendum spiritualia mala, vel detrimenta quædam esse intrinsece contraria charitati; mortalia quidem peccata simpliciter, venialia vero secundum quid. Aliud est detrimentum magis accidentarium, sed quodammodo etiam intrinsecum, ut charitatem esse remissam, etc. Aliud denique est omnino extrinsecum, ut est carere spirituali dilectione, et dulcedine, retardari ab ingressu beatitudinis.

2. *Prima conclusio.* — Dico primo: simpliciter tenetur homo se magis in spiritualibus diligere, et propriis ejusmodi necessitatibus subvenire, quam aliorum. Ita divus Thomas 2. 2, q. 26, art. 4 et 13; et alii, cum Magist., in 3, dist. 18 et 19. Ratio est, quia præceptum charitatis fundatur in inclinatione charitatis; sed charitas magis inclinatur ad se, ut disp. 1, in 4 et 5 sect. visum est; ergo maxime in spiritualibus bonis. Nam hæc etiam sunt magis necessaria, et magis propria, et intrinseca ipsi charitati. Secundo, in extrema necessitate spirituali potius debet homo sibi subvenire quam aliis; ergo similiter in aliis ordinariis. Antecedens patet, quia potius debet homo sibi velle beatitudinem æternam, quam aliis; item quia potius debet velle se amare Deum, quam ut ament alii, quia hoc continetur quasi in intrinseca et primaria inclinatione charitatis.

3. *Objicitur primo contra conclusionem.* — *Responsio.* — *Objicitur secundo.* — *Diluitur ex D. Thoma.* — Oppones primo: nam bonum commune in eodem ordine præferendum est privato, quia se habent ut totum et pars; ergo saltem bonum commune spirituale multorum

est magis diligendum quam proprium, atque adeo similis necessitas præferenda propriæ, ut in simili casu patet in temporalibus. Neganda tamen est consequentia propter duplicem differentiam inter temporalia et spiritualia; nam in temporalibus sæpe est medium necessarium ad tuendum bonum commune, pati malum proprium; in spiritualibus vero minime, quia si quis ordinate subveniat communi necessitati, vel bono spirituali, hoc ipso se amat in spiritualibus. Secundo, quia spirituale bonum respicit Deum, et malum illi contrarium est quodammodo contra Deum, atque adeo non est committendum propter ullum bonum creaturæ. Oppones secundo: charitas magis diligit quod magis cedit in gloriam Dei; sed major Dei gloria est ut plures homines sint beati, vel etiam sanctiores sint quam ego ipse: ergo etc. Respondetur ex divo Thoma 2. 2, quæst. 26, art. 3, charitatem non magis diligere id quod objective est major gloria, sed id quod est quasi effective major gloria; id est, id magis amat quo magis glorificat Deum ipse amans, non quicumque alius; item id magis amat charitas, quod Deus vult me magis amare; Deus autem vult me magis amare meam sanctitatem quam alienam, quantacumque illa sit, et ego ita amando magis glorifico Deum quam alio modo, quia hoc ipso ego magis amo ipsum; quare, etc.

4. *Objicitur tertio.* — *Responsio prima quoad locum Pauli, de quo erudite Cornelius a Lapide et Benedictus Justinianus, ib.* — Oppones tertio ex Paulo, ad Roman. 9: *Optabam ego esse anathema a Christo pro fratribus meis*, ubi Paulus desiderabat perpetuo carere beatitudine æterna propter bonum Judæorum; præferebat ergo spirituale bonum aliorum proprio et maximo. Antecedens patet ex littera, cum communi explicatione Doctorum, Athanasii, Theodreti, Theophilaeti, et maxime Chrysostomi, homilia 2 et 3 de Laudibus Pauli, et aliis in locis; idemque tradunt alii Patres: similis est locus Exodi 32: *Dimitte eis hanc novam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti*, scilicet, prædestinationis ad vitam æternam, ut exponit Ambrosius, libro tertio, de Spiritu Sancto, capite undecimo; indicat Basilius in Quæstionibus longioribus, quæstione tertia; et Cassian., collat. 17, capite vigesimo sexto. Ad primum locum, respondetur primo non loqui Paulum de desiderio ex charitate, sed potius ex errore et ignorantia, non quam tunc habebat, quando id scribebat, sed quam habuerat antequam Christum cognosce-

ret; intendit enim eo loco confirmare se non ex odio Judæorum, sed ex amore, contra eorum duritiam prædicare, et hoc confirmat jurans se valde dolere de eorum errore et statu perduto; et confirmat, quia similiter ex eodem amore antequam illuminaretur, prædicabat contra Christum, et volebat esse anathema ab illo. Ita Ambrosius et Hieronymus, Glossa interlinea. et ordinaria, Anselmus, Hugo Cardin., D. Thomas 2. 2, quæst. 27, art. 8, ad primum. Dices: si Paulus loqueretur de tempore suæ infidelitatis, non esset cur tanta exaggeratione loqueretur, nam id facile credi posset: item non est verisimile ex amore Judæorum fuisse ante persecutum Christum. Occurrendum tamen interponere Paulum exaggerationem istam, ad persuadendum præsentem affectum amoris erga Judæos, et quanto dolore afficeretur propter eorum malum; præteritum vero tempus commemorat, ut verisimilius faciat quod nunc jurat. Et confirmat hoc vis illius verbi *optabam*, et non, *opto*. Falsum est etiam Paulum, cum persequeretur Ecclesiam, id non fecisse ex amore suorum; nam Actor. 22, et ad Galat. 1, dicit se id fecisse, ut æmulatorem legis et religionis suæ.

5. *Alteri loci Pauli expositio.*—*Non satisfacit.*—*Tertia expositio.*—*Non omnino placet.*—*Apud Ribadineiram, lib. 3 de Vita B. Ignatii.*—Secundo respondetur, admittendo loqui de præsentis desiderio, illud *anathema* non significare carentiam beatitudinis, neque aliquod spirituale malum, sed posse significare mortem corporalem, ut videre est in Pagnino, et in Thesauro linguæ sanctæ, verbo *Aram*; et hoc loco exponit Hieronymus, q. 9 ad Algasiam, et idem tradunt alii Patres. Solum obstat illa particula *a Christo*, ut notavit Adamus eo loco, nam nisi detorquendo litteram non potest conjungi cum morte corporali. Tertio ergo admittamus desiderasse Paulum carentiam beatitudinis, non perpetuam tamen, sed ad tempus, quantum Judæorum salutem esset necessaria. Ita divus Thomas 2. 2, quæst. 27, artic. 8, ad 1. Eandem expositionem habent Magister et Bonaventura, in 3, distinction. 19; Lyranus, et Haymo in Paulum; Arboreus, lib. 14, cap. 17 Theosophiæ. Solum vero obstat, quia ad id asserendum, non erat necessaria tanta exaggeratio, nam erat res facilis, ut patet ex eodem ad Philip. 1: *Coarctor autem e duobus, desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo; permanere autem in carne necessarium propter vos.* Alii quoque Sancti minus perfecti illam

voluntatem habuerunt, ut legimus de sancto Martino, qui apud Sulpitium, cum jam evocandus esset ad cœlestem gloriam, testabatur: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem*; quod ipsum ad præsens institutum perpendit Bernardus, in sermone de Beati Martini laudibus. Neque absimile legimus de B. P. N. Ignatio.

6. *Quarta expositio.*—*Responsio ejusdem tertiæ objectionis quoad locum Exodi.*—*Capiteus redarguitur.*—Quarto ergo, demus esse sermonem de carentia perpetuæ beatitudinis; tamen si ita exponamus, non est putandum habuisse Paulum tale desiderium absolutum, quia revera non fuisset bonum; non enim talis carentia erat medium ad salutem aliorum. Item talis carentia non poterat esse sine carentia charitatis; ergo desiderare illam esset hanc virtutem non desiderare, quod est intrinsece malum. Dices, posse unum ab alio præscindi, quia de potentia absoluta possunt separari. Contra, nam, saltem de facto, non licebat id velle. Item de potentia absoluta potest Deus privare me charitate sine peccato: ideone licet id desiderare? Igitur exponendum est sermonem fuisse per exaggerationem quamdam, ita ut sensus sit, si oporteret, et esset necessarium, id optarem, ita ut verbum *optabam*, non significet desiderium præsens vel præteritum, sed quasi potentiale, seu quod posset haberi. Hic autem actus non potest dici inordinatus, quia revera non est affectus carenti beatitudine, sed modus loquendi ad explicandam vim charitatis, et potest deservire ad excitandam illam; considerat enim homo gratiam et gloriam, ut sunt bona propria, salutem vero proximorum, ut cedit in quamdam majorem gloriam Dei, et sic ait se optare carere his propriis bonis propter majorem gloriam Dei; et ad hunc effectum significandum utitur illo desiderio conditionato, sicut Augustinus, ut vulgo celebratur, vellet potius (id quod est) Deum ipsum quam se Deum esse, non e contrario, si hoc possibile fingeretur. Dices licere eodem modo habere hunc actum: *Si esset major gloria Dei, peccatum committerem pro salute mundi.* Negatur tamen consequentia, quia talis actus directe involvit injuriam in Deum, quia peccatum majus malum est respectu Dei, quam respectu peccatoris; unde ibi non comparatur malum proprium cum bono divino, sed cum malo Dei. Eisdem fere modis potest exponi alterum testimonium, quod multas etiam patitur expositiones, quia illud verbum, *de*

li'ro, est valde æquivocum; utcumque autem sit, illa fuit petitio ex magna confidentia, quæ oriebatur ex charitate; unde non desideravit Moyses deleri de libro illo, sed loquitur ad Deum, sicut loqui solet amicus confidentissimus: *Vel hoc fac, vel interfice me*; ita Gregorius, 20 Moralium, c. 8; Hieronymus, ep. ad Gaudentiam; vel aliter: *Fac hoc, aut dele me de numero hujusmodi privatorum et principum*, ut Cajetanus ibi; vel *dele me de tua memoria*, quod inter amicos dici solet, *amplius ne recorderis mei*, ut Euthym., Ps. 68 et 79 exposuit. Atque ex hæcenus traditis intelligi potest minus recte Capreol., in 3, d. 27, q. 1, art. 3, ad argumentum contra tertiam conclusionem, putasse licere nobis velle carere gratia, si id utile judicaretur ad bonum commune spirituale.

7. *Secunda conclusio.*—*Obiectio multipliciter solvitur.*—Dico secundo: secundum ordinem charitatis nullus tenetur, neque potest subvenire aliis cum eo proprio spirituali detrimento, quod culpam includit. Est certa et communis, apud D. Thomam 2. 2, q. 43, art. 7; Soto, 5 de Just., q. 1, art. 6. Colligitur ex Rom. 3: *Non sunt facienda mala*, etc.; et Matth. 16: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.* Ratio est, quia culpa includit Dei offensam, quæ vitanda est plusquam omnia mala creaturarum. Dices: fieri posset ut aliena majora peccata vitentur minimo quodam levi peccato proprio. Respondetur quemque teneri absolute, ac sine ullo respectu ad bona alia, vitare culpam. Deinde culpa non est medium per se ordinatum ad tollendas alias culpas, et si hoc interdum sequi per accidens possit, neque reddit actum honestum, ut ex 1. 2 liquet. Tandem implicat peccatum esse eligendum ordine charitatis quocumque fine: nam si est peccatum, est contra rectam rationem; ergo non licet. Si autem est secundum ordinem charitatis eligendum, ergo licet. Fieri quidem interdum potest ut quod alias non liceret, in casu talis necessitatis liceat id vero solum potest evenire, quando res non est intrinsece mala.

8. *Corollarium ex præcedenti conclusione.*—Ex hac conclusione, sequitur contra Sotum, libro 5 de Justitia, q. 1, artic. 6, ante 6 conclusionem, nemini licere propter aliorum salutem exponere se morali periculo peccandi mortaliter, ex illa regula Ecclesiast., capit. 3: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Nam in moralibus idem est committere, et

exponere se morali periculo committendi; quod maxime verum est, quando periculum est in determinata materia, in qua aliquis fragilem se expertus est. Si vero in confuso, non potest certa regula tradi, sed pro ratione necessitatis et periculi pensanda res erit; si vero sit periculum de veniali, non est admodum scrupulose agendum, quamvis semper oporteat cavere num, ratione periculi cui aliquis hic et nunc se exponit, censeatur peccare venialiter; nam hoc nunquam dicit.

9. *Tertia conclusio.*—Dico tertio: illud etiam spirituale detrimentum, quod licet culpam non includat, minuit tamen substantiam ipsius charitatis, seu impedit potius augmentum ejus et meritum, non est secundum ordinem charitatis eligibile propter aliorum salutem. Probat, quia tale detrimentum non est per se ordinatum ad aliorum salutem, nec per se est amabile. Secundo, charitas maxime inclinatur ad sui perfectionem; ergo non inclinatur ad id quod hanc perfectionem impedit. Obijciat: nam sæpe tenetur quis ex charitate non assumere statum religionis, ut subveniat aliis, cum qua obligatione est necessario conjunctum illud detrimentum; sed charitas magis inclinatur ad id quod est præceptum, quam ad cætera, quia magis amat conservationem suam, quam suum augmentum: ergo, etc. Respondetur verum esse interdum charitatem magis inclinare ad actus, qui ex genere suo sunt minus perfecti, quando sunt magis necessarii; tamen hanc obligationem per se non repugnare cum majori augmento et perfectione charitatis; quia exercendo illos actus cum majori puritate, intensione, et affectu charitatis, potest quis magis mereri, si velit; quod si quis id non faciat, non ex impedimento præcepti, sed ex sua fragilitate nascetur. Itaque hoc detrimentum permitti interdum potest, etiam si moraliter sit certum fore eventurum.

10. *Quæstiuncula.*—*Expeditur.*—Sed quid, si necessitas proximi non sit tanta, ut homo ex præcepto obligetur ad subveniendum illi? licebitne permittere illud detrimentum propter bonum alterius? Respondendum, si quis sic faciat, per se loquendo non peccare, quia non obligamur ex præcepto ad vitandum ejusmodi detrimentum; tamen si verum sit esse illud periculum proprii detrimenti, nunquam credo esse in consilio, sed potius contrarium. Ratio est, quia cum non sit præceptum, ut supponitur, cessat necessitas, et ita charitas

sine illa subventioe potest bene conservari; supposita autem conservatione, maxime inclinatur ad sui augmentum. Confirmatur, nam si illud esset consilium, procederet ex ordine charitatis; ergo illud eligere esset optimus charitatis actus; ergo illo actu maxime augetur charitas; ergo falsum erat ex illa actione minus augendam forte charitatem. Quocirca ad ferendum iudicium, an homo vere se exponat tali periculo, prudenter sunt omnes actus et circumstantiæ considerandæ; et quando quis vere ex intentione charitatis movetur, nec certo cognovit se exponere periculo, nihil est timendum.

11. *Quarta conclusio exemplis et ratione ostenditur.* — Dico quarto: illud detrimentum, quod est mere extrinsecum et accidentale, interdum eligi solet propter salutem aliorum. Hæc iis sententiis, seu exemplis Sanctorum, quæ n. 4 et seq. attulimus, confirmatur. Accedit, quia sæpe hoc est medium necessarium, vel certe necessario conjunctum cum tali medio ad salutem aliorum, nec alias pugnat cum ipsa charitate, neque cum illius augmento; ergo interdum licite, imo laudabiliter eligi potest.

SECTIO II.

An homo debeat proximo potius in spiritualibus subvenire quam sibi in corporalibus.

1. *Prima conclusio.* — Ex dictis sectione præcedenti, constat debere hominem sibi potius in spiritualibus subvenire, quam proximo in corporalibus; et ideo, ommissa hac comparatione, sermo erit de aliis. Dico primo, simpliciter loquendo, teneri hominem magis diligere proximum in spiritualibus, quam se in corporalibus: ita D. Thomas 2. 2, quæst. 26, art. 5, et Theologi communiter in 3, dist. 27 aut 29; vel etiam citato artic. 5. Ratio est, quia charitas maxime inclinatur ad id quod secundum se est maxime amabile; secundum rectam vero rationem, magis amabilis est anima proximi quam corpus proprium, in eaque magis glorificari poterit Deus quam in corpore proprio, et consortium ejus in beatitudine est majus bonum quam sit gloria corporis, et aliunde ex detrimento corporis nihil diminuitur spirituale bonum animæ; ergo hic ordo cadit in ordine charitatis; ergo sub præcepto: nam ordo actuum charitatis non minus est necessarius quam singularis actus.

2. *Secunda conclusio.* — *Objicitur ex Augus-*

tino. — *Solvitur.* — Dico secundo: ratione hujus præcepti, tenetur homo subvenire proximo existenti in extrema necessitate spirituali, etiam cum evidenti periculo mortis. Ita divus Thomas, art. illo 5, ad 3; Gabriel, lectione 74 in Canon.; Navarr., capite 24, num. 9. Probat ex Scriptura, 1 Joan. 3: *Nos debemus pro fratribus animas ponere*, quem locum ad hoc institutum ponderat Augustinus, lib. de Mendacio, c. 6, dicens: *Temporalem vitam suam pro æterna proximi non dubitabit Christianus amittere*; et Joannis 24: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*; ita vero nos dilexit, ut vitam corporalem dederit pro vita spirituali nostrorum omnium. Ratio est, quia hic ordo cadit sub præceptum, ut ostensum est; ergo maxime in extrema necessitate. Oppones: nam Augustinus, tract. 6 in Joan., ait, *perdere vitam pro fratribus, esse perfectæ charitatis, ad quam perfectionem proficit quis per alia opera charitatis*; ubi indicat hoc tantum esse consilium. Respondetur fortasse intelligi de perfectione essentiali charitatis, vel certe loqui de ea dispositione qua quis paratus est subvenire proximo, non solum in extrema, sed etiam in minori necessitate, non obstante periculo vitæ; hoc enim tantum in consilio est.

3. *Dubium ex conclusione diluitur exemplo triplici.* — At inquires, quæ potest hic esse extrema necessitas; videtur enim nulla esse posse, cum spiritualis vita pendeat ex voluntate. Respondetur primo, in parvulo moribundo ante usum rationis, quem ego jure possum baptizare, non tamen possum sine mortis periculo, ejusmodi necessitatem inveniri; quem casum negat Sotus, in relectione de secreto, membro secundo, quæstione secunda, post sextam conclusionem, sed non video qua ratione, quia nullus potest esse evidenti casus conclusionis positæ: unde Navarr. supra illum admittit. Dices, ut Sotus etiam indicat, illam non esse extremam necessitatem per se, sed per accidens, ex malitia alicujus tyranni. Hoc tamen parum refert, quia charitati impertinens est unde oriatur necessitas, solumque refert an sit necessitas; quin potius illa necessitas est per se ex natura hominis et fragilitate, periculum autem perdendi vitam propriam est per accidens ex malitia tyranni. Secundo potest esse necessitas hæc in adulto, ut si sciam existentem in peccato tali fore interficiendum, ipso dormiente vel nihil cogitante; tunc enim cum periculo vitæ corporalis illi subvenire teneor. Tertio,

idem censeo, si aliquis sit in periculo æternæ mortis, quod moraliter, si a me non juvetur, difficillime vitare potest, licet alias simpliciter possit ratione libertatis, et gratiæ quam Deus non denegat. Ratio est, quia in re gravissima, pro materiæ qualitate, hæc est extrema necessitas; ut si videam hominem, qui diu vixit in consuetudine peccandi, mori sine sacramento confessionis, debeo, si possum, illum audire, quamvis simpliciter possit per contritionem salvari; et similes alii casus ejusmodi necessitatis spiritualis adduci possunt. (Recensentur nonnulli a Valent., t. 3, disp. 4, punct. 3, post 5 assert., ver. *Sed illustrabitur.*)

4. *Tertia conclusio.* — *Prima exceptio conclusionis.* — *Secunda exceptio, de qua vide auctorem in tom. de Pœnit., disput. 32, sect. 1, et latius disp. 44, sect. 3.* — Dico tertio: extra casum extremæ necessitatis, non obligat charitas per se ad subveniendum privato proximo cum periculo morali mortis corporis. Est communis cum D. Thoma, pro prima conclusione citato, in responsione ad 3; Navarr., cap. 24, num. 12, et aliorum. Ratio est, quia extra casum periculi extremæ necessitatis spiritualis non est maxima necessitas; ergo neque obligamur ad perdendum summum corporale bonum, ut illi subveniamus. Et eadem ratione non teneor subvenire cum periculo mortis, ei qui sua sponte se exponit periculo damnationis; ut si aliquis peccando mortaliter velit me occidere, possum me defendere, etiam alterum interficiendo, licet sciam fore damnandum, quia ille ipse non est in necessitate, sed in voluntaria malitia. Similiter si periculum proximi tantum esset peccandi mortaliter, habiturus tamen esset postea tempus poenitentiae, non obligor cum periculo vitæ subvenire, ut vitet illud peccatum; quia absolute est voluntarium, et est damnum reparabile. Item etiam spes proficiendi non semper est certa, quæ tamen in hac materia maxime attendenda est, ut quis obligetur ad se exponendum tali periculo. Egi in conclusione de privata personæ necessitate, quia si loquamur de bono communi, probabile est sufficere gravem necessitatem spiritualem et communem, ut homo teneatur illi subvenire, etiam cum periculo vitæ, quamvis alii etiam oppositum judicent. Ratio est, quia moraliter non est necessitas talis in communitate, quin respectu personarum privatarum sit extrema, ita ut revera in illis habeat effectum. Item, quia in tali necessitate fere est semper in gravi periculo religio christiana et honor ejus; ut si sciam hæresim præ-

dicandam esse in hoc populo ab hæreticis, teneor illis me opponere, etiam cum periculo, et sic de aliis. Dixi etiam per se, seu vi solius charitatis, nam si interveniat obligatio justitiæ, et ex officio, ut in episcopo et paroco, non solum in extrema, sed etiam in gravi obligabit, ut D. Thomas citato artic. 5, docet, et infra in eadem 2. 2, quæst. 183, artic. 5, et tradunt alii scholastici communiter, atque etiam Patres non raro. Ratio est, quia ratione officii et stipendii ad hoc obligatur, et intervenit quasi pactum inter oves et pastores, ut illæ alant pastorem, hic vero subveniat illis, quando maxime indigent; sicut etiam dux maxime tenetur adesse exercitui in periculo et conflictu, et magistratus sæcularis tenetur defendere civem innocentem in gravi necessitate, cum suo periculo, ratione officii.

5. *Quarta assertio bimembris.* — Dico quarto: in gravi necessitate proximi, obligat charitas, etiam postposita aliqua necessitate corporali propria, seu cum aliquo damno temporali proprio. Extra casum vero talis necessitatis, non est gravis obligatio. Utrumque patet, quia gravis necessitas in rebus spiritualibus est gravis momenti; ergo secundum ordinem charitatis præferenda est in proximo alicui gravi damno temporali proprio. Oportet autem ad talem obligationem comparare gravitatem necessitatis spiritualis, cum gravitate damni temporalis, quod certe non potest definiri in universali, sed in particulari prudenter judicandum est, servata rerum proportionem. Secunda pars probatur ex illo principio, quia præcepta affirmativa solum obligant in articulo necessitatis. Esset autem laudabile interdum id facere, quia bonum spirituale proximi de se est majus quam temporale proprium; unde illud præferre erit consentaneum charitati; non tamen semper quicquid est consentaneum charitati, est in præcepto. Addo etiam hoc intelligi ex vi solius charitatis, nam si accedat obligatio justitiæ, quæ potest intercedere, etiam quando non est necessitas subditorum, est tamen magna utilitas; nam ad hanc procurandam obligat officium, etiam cum aliquo detrimento corporali, quamvis non vitæ, sed inferioris ordinis, quod totum in particulari per prudentiam ponderandum est.